

בעזרת השם יתברך

עולת שבת בישבתו

יתרו

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בישבתו

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש
מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבתינו הקדושים
published by:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

Tel: 347.408.5208

Fax: 718.504.3526

Email: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2019 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly
edited designed and set.
No part of this book may be
reproduced in any form,
including information storage
or retrieval, in whole or in part,
without written permission
from the copyright holder

נשמח לקבל ולשמוע
הערות והצעות
מהלומדים החשובים

רובי המאמרים הופיעו
בגיליוני 'חדש בחדש'
שיצא לאור על-ידי:
'איחוד חסידי מונקאטש'

מחיר: כריכה חריטה
אלעזר בראר
929.301.6149

תוכן ענינים

ניצוצי אור
על פרשת השבוע

ילמדנו רבינו
מה שמועה שמע ובא

לבנת הספיר
על פסוקי הפרשה

הלכה ומנהג
לקום בשעת קריאת עשרת הדברות

דעה חכמה לנפשך
בעבור תהיה יראתו על פניכם

מילין שפירין
לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת

פרשת יתרו

וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה (יח, ז)

בתרגום יונתן: ויבאו האהלה - ואתו למשכנן בית אולפנא, שהביאו לבית המדרש. ויש לפרש, שכיון ששאלו איש לרעהו לשלום, הביאו משה רבינו לבית המדרש, להודיעו שרק תלמידי חכמים הם המרבים שלום בעולם. ועוד שהודיעו ענין התורה, שדוקא על-ידי שזה אוסר וזה מתיר מתקיים בהם את והב בסופה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ד' גי' על אודות ישראל (יח, ח)

ופירש"י: למשוך את לבו לקרבו לתורה. וקשה הא כבר שמע כל זאת כדכתיב וישמע יתרו גי'. ויש לומר דאף ששמע כל זאת, מכל-מקום דבר אחד לא שמע, והוא שכל הניסים והנפלאות של יציאת מצרים היו כהכנה וכתנאי לקבלת התורה, כדכתיב (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. וזהו שכתב רש"י בלשונו הקדוש "ויספר משה

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה (יח, א)

הוזכר "חותן משה", להורות שתוארו המכובד של יתרו בפי כל העמים היה "כהן מדין", ועתה שמע יתרו שמתארים אותו "חותן משה", מזה שפט גדולת משה.

אנרא רכלה

וישמע יתרו (יח, א)

ובמדרש (שמו"ר פכ"ז ב): הה"ד (משלי ג, לה) כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו. ושמעתי בזה מחכם אחד רמז נכון כי "חכמים" ראשי-תיבות יתרו כהן מדין חותן משה. וזהו שאמר "כבוד חכמים ינחלו - זה יתרו".

דברי תורה

אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלקים (יח, ח)

כל מקום שחונה בו משה, שם הוא הר האלקים, כי מקום שצדיק מצוי בו - הוא מקום התגלות אלקית.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

חילוק זה, כי אצלו כל משפט ממון שבין ישראל דבר גדול הוא, והבן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ועתה אם שמוע תשמעו (ט, ה)

אמרו בגמרא (שבת ל, ב): רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר להו מילתא דבדיחותא, ואחר-כך יתיב באימה ופתח שמעתתא. והטעם הוא כי רק על-ידי שמחה יכולים להתבונן במושכלות התורה. וזהו שהתחיל השי"ת כביכול להזכירם "אתם ראיתם אשר עשיתם למצרים", וכיון שהיו בשמחה, אמר "ועתה" דייקא, אחרי שאתם מוכשרים על-ידי השמחה, אפתח בדברי שמעתתא לומר "אם שמוע תשמעו".

בני יששכר

כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם על הר סיני גו' השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו כל הנוגע בהר מות ימות (ט, יא-יב)

אמרו חז"ל (סוטה ה, א) כל המתגאה אין עפר ננער, שלא יעמוד בתחיית המתים. והנה דרשו (בראשית רבה פ"ו א) את הכתוב (הושע ו, ב) ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, היינו ביום תחיית המתים. וזהו "כי ביום השלישי" היינו תחיית המתים, "ירד ד' על הר סיני", רק למי שהוא בבחינת סיני, גימטריא ענוה. ולכן הזהירם "השמרו לכם עלות בהר", בבחי' גאווה, ואפילו "ונגוע בקצהו", כלשון הרמב"ם (בשמונה פרקים) שמגאווה צריכים להתרחק עד קצה האחרון. "וכל הנוגע בהר מות ימות", כי המתגאה אינו קם לתחיית המתים.

תפארת בנים

לחותנו - למשוך לבו לקרבו לתורה" היינו שכל זה היתה עבור קבלת התורה.

חיים ושלום

לאבל לחם עם חתן משה לפני האלקים

(יח, יב)

ברש"י: מכאן שהנהגה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה, כאילו נהנה מזיו השכינה (ברכות סד, א). פירוש, שהנהגתו אינה מהסעודה עצמה, אלא ממה שתלמידי חכמים מסובין בה, כאילו נהנה מזיו השכינה, כי התלמידי חכמים עצמן הן זיו השכינה (עיין רמב"ם פ"ח מהל' תשובה ה"ב).

כ"ק אדמו"ר שליט"א

והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו

(יח, טז)

יש לפרש, "חק" הוא לישנא דמזוני (ביצה טז, א), וידוע מה שאמרו חז"ל (זהר ויקרא ז, ב) ישראל מפרנסין כביכול לאביהם שבשמים. וזהו "את חקי אלקים", היינו לישנא דמזוני שהם מפרנסין כביכול לאביהם שבשמים, הוא על-ידי "ואת תורותיו", שהרי אמרו חז"ל (ברכות ח, א) אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד.

תפארת בנים

את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל

הדבר הקטן ישפוטו הם (יח, כ)

מה שהוצרך משה לעצת יתרו, ולא מנה שופטים מעצמו, משום שעד שחילק יתרו בין דבר קטן לדבר גדול לא הכיר משה

וירד משה מן ההר אל העם (ט, יד)

וברש"י: מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם. ולכאורה איזו עסקים היו למשה שם במדבר שהיה מצטרך אליהם. ויש לומר, זידועים דברי הט"ז (או"ח סימן מז סק"א) דמברכים לעסוק בדברי תורה, היינו לפלפל ולחדש חידושים. והנה איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער המצוות פרשת ואתחנן) שהפלפול משבר הקליפות. אך כאן לא היו צריכין לזה, כיון שכבר פסקה זוהמתן ונתבטלו הקליפות. על-כן לא פנה משה לעסקיו, היינו לפלפל בתורה.

חיים ושולם

וירד משה מן ההר אל העם (ט, יד)

פירש"י: מלמד שלא היה פונה לעסקיו רק מן ההר אל העם. ויפלא איזו עסקים היה לו למשה רבינו שבכל זאת נמנע מהם. ונראה, הרי בהגיעם להר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו, א). ובפרט משה רבינו מקור הדעת של כנסת ישראל, נתחדשו לו כבר בהגיעו למעמד הנבחר מוחין חדשים, וחידושים בנגלה ובנסתר ובמרכבה העליונה. ועם-כל-זאת הנמיך עצמו לדבר אל העם ולקרב לבם בדברי אגדה, ובפרט אל לבות בית ישראל - אלו הנשים והמון-עם. וזו הכוונה שמשה פנה מעסקיו, מכל אותם מדריגות נעלות, וירד אל העם הפשוטים, לקרב לבם לד'.

חיים ושולם

והר סיני עשן כולו (ט, יח)

עשן ראשי-תיבות נחש שרף עקרב, היינו שסבבוהו להר סיני אלו שלשה קליפות, כדרך הקליפות סביב הקדושה. שער יששכר

לך רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלת אל ד' פן יפרץ בם (ט, כד)

ידוע עבודת הצדיקים, כשנופל בדעתם מחשבה רעה, יתעסקו להעלותה אל מקורה לתקנה. אבל לאדם פשוט אסור לעשות כן, רק כשמהרהר בעבירה, ידחה אותה מיד. כי אם יטפל בה, יפול ברשתה ויטמא עצמו. וזה שנאמר למשה "לך רד ועלית", שלך יש מעלה זו - לירד ולהעלות מחשבה רעה. ברם רק "אתה ואהרן אחיך" רשאים לעסוק בכך, אבל אותם שאינם במדריגה - "אל יהרסו לעלות", לעסוק בענינים כאלו, "פן יפרץ בם", והבן.

שם שלמה

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי גו' (ב, א-ג)

ידוע, דבאם חלילה הדינים מתגברים, אז התורה מגינה ומצלא. והנה הדיבור הוא קשה, גם "אלקים" הוא דין, משא"כ אמירה הוא רחמים. וזהו "וידבר" דיבור קשה "אלקים" בדין, "את כל הדברים האלה", כל הדיבורים הקשים והגבורות של מדת אלקים, תוכל להמתיקם שיהיה "לאמר" על-ידי לימוד התורה "אנכי גו'".

יודעי בינה

ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך
ויום השביעי שבת לד' אלקיך (כ.ח)

ששת ימים תעבד, ותהא זאת כל
מלאכתך, שיום השביעי יהיה שבת לד'
אלקיך.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי
תחטאו (כ.יז)

יש יראה עילאה ויש יראה תתאה. יראה
תתאה - הירא מעבירות שבידו. ויראה
עילאה - אפילו מי שאין לו עבירות, יש לו
יראה מרוממות השי"ת, כדמיון הרואה את
המלך בכבודו שמגיע לו היראה ממנו הגם
שיודע שלא יעשה לו מאומה. וזה שאמר
הכתוב "בעבור תהיה יראתו על פניכם"
אפילו "לבלתי תחטאו", אף בזמן שלא יהיו
לכם חטאים.

אגרא רכלה

אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים גו' לא יהיה לך אלהים אחרים על

פני (כ.ב)

רבים הקשו למה מנה כאן רק מה
שהוציא את ישראל ממצרים, וכי זה לבד
עשה ד'? ויש לומר, דהנה יציאת מצרים
מורה שאסור לרמות את הקב"ה בשעה
שמקיים תורה ומצוות (עיי' בבא מציעא סא, ב:
אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה
שאינה של בכור - אני הוא שעתידי ליפרע כו'). והנה
בא הכתוב להזהיר כאן, כשאתה עומד לפני
ד', "לא יהיה לך אלהים אחרים", אל תרמה
את הבריות לעשות את המצוה רק להתגדל
או להתפאר - לאלהים אחרים, כי "אנכי ד'
אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ואני
מבחין.

שם שלמה

ילמדנו רבינו

מה שמועה שמע ובא

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - ליל שבת קודש - תשס"ב

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ד' את ישראל ממצרים. וברש"י (והוא מובחים קטו, א): מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ונראה לפרש שיתרו שמע שקריעת ים סוף ומלחמת עמלק היו שניהם בזכותו של משה רבינו, ולכן בא אליו. דהנה קריעת ים סוף היתה בזכותו של משה, כמו שנאמר (שמות יד, טו) ויאמר ד' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, ואמרו חז"ל במדרש (שמו"ר פכ"א ב) מה תצעק אלי, הה"ד (איוב כב כח) ותגזור אומר ויקם לך, דבר ואני עושה. וכן מלחמת עמלק היתה בכח התפלה של משה, כדרשת חז"ל (ר"ה כט, א) עה"כ (שמות יז, יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל גו'.

ובתוספת ביאור נראה, שמה שהיו ענינים אלו בזכותו של משה הוא, כי משה רבינו הוא בחינת שבת העולם, כנרמז (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת, ר"ת למשה. והנה אמרו חז"ל (שמו"ר פכ"א ו) שהים לא רצה להקרע, וטען אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בששי, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג, יב) מוליך לימין משה וגו'. ונראה שטענת הים היתה שמה

שהקב"ה הקדים לברוא אותו קודם שברא את האדם, מראה על חשיבותו, שכן גבי מצוות מצינו שצריך להקדים את החשוב חשוב תחילה.

והתשובה על טענת הים היא שמשנה רבינו הוא בבחינת שבת, ולכן לא שייך גביה טענת הים "אני גדול ממך שנבראתי בשלישי", כי השבת חשוב שהיא קדוש לעומת ששת ימי השבוע שהם ימי חול. ואדרבה, שבת היא מקור הברכה של כל ימי השבוע, כדאיתא בזהר (ח"ב סג, ב) שמשבת מתברכאן כל שיתא יומין, כל חד וחד בלחודו. וזה שנתן הקב"ה ימינו על ימינו של משה, כלומר שמשנה עדיף על שאר הנבראים שהוא לעומתם כימין לגביה שמאל. ולזה הוכרח הים להבקע.

וכן מחיית עמלק היא בזכות קידוש השבת. שכן איתא במדרש (פדר"א פמ"ג) כתוב אחד אומר (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו, וכאן אתה אומר (דברים כה, יז) זכור את אשר עשה לך עמלק, היאך יתקיימו זה וזה זכור, אמר להם לא דומה כוס של קונדיטון לכוס של חומץ, זה כוס וזה כוס, זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת, וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק. ונראה שר"ל שעל ידי זכור את יום השבת לקדשו מתקיים גם זכור את אשר עשה לך עמלק, כי עמלק תלה הכל במקרה, כמו שמפרש רש"י את הכתוב (דברים כה, יח) ויקרך בדרך, שהוא לשון מקרה. וקיום זכור את יום השבת לקדשו, הוא עדות שהקב"ה בורא שמים וארץ, ואין בו מקרה כלל. והמעיד כן הרי מוחה דעת עמלק. ולכן "כאשר ירים משה" שהוא סוד השבת "את ידו וגבר ישראל".

ובזה יתבאר דברי רש"י, שכיון ששמע יתרו מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, הבין מענינם שמשנה רבינו הוא סוד השבת, לכן בא, לצאת לקראת כלה ולקיים "פני שבת נקבלה", והבין.

וזה "וישמע יתרו גו'", שמקריעת ים סוף ומלחמת עמלק שמע שהוא רק בבחינת וא"ו - המרמז לששת ימי המעשה, ולכן בא אל משה שהוא סוד יום השביעי, דמנא מתברכאן כל שיתא יומין. וזה שאמרו חז"ל (שמו"ר פכ"ז ז) שכשהיה נכרי היה שמו יתרו שנאמר (שמות ד, יח) וישב אל יתרו חתנו, ומשנתגייר הוסיף לו אות אחת כו', ומאז נקרא שמו יתרו. ולדרכינו יתבאר, שניתוסף לו דייקא אות וא"ו, כי "וישמע יתרו", היינו ששמע שבלי משה רבינו שהוא סוד השבת אי אפשר לבא אלא לבחינת וא"ו. וידעיה זו היא שהביאתו לקבל פני השבת, ולכן היא שניתוספה על שמו.

והנה להלן (יה, ח) אמר הכתוב "ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ד' לפרעה ולמצרים גו', ויאמר יתרו ברוך ד' גו', עתה ידעתי כי גדול ד' גו'". וצ"ב, הלא יתרו כבר שמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק טרם בואו לבמדבר, ולכאורה לא

הוסיף לו משה רבינו על מה שידע כבר. ואם כן, למה רק אחרי ששמע זאת ממשה אמר ברוך ד' גו' עתה ידעתי כי גדול ד' גו'.

אכן לדרכינו יתבאר, כי בהיות משה רבינו בסוד השבת, הרי דיבורו נתקדש בקדושת השבת, ודברים הנאמרים בשבת אינם כדברים של חול, שאמרו חז"ל (שבת קיג, ב) ממצוא חפצך ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. והיינו שכח דיבור של השבת הוא שפועל בנפש ובלב השומע, ויוצאים הדברים מכח אל הפועל. וע"ז נאמר (פיוט כל מקדש שביעי) "כל שומר שבת כדת מחללו, שכרו הרבה מאוד על פי פעלו", כלומר שמה שמשמיע מפיו - פועל בנפש השומע. וכן היה אצל יתרו, שאף ששמע מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק, לא פעלו הדברים בנפשו, שימול את בשרו ויתגייר, ורק כשמע אותן הדברים מפיו של משה רבינו, העביר חרב חדה על בשרו, נתגייר וקבל עליו עול מלכות שמים, וזה מכח שדיבורו של משה היה דיבור של שבת.

לבנת הספיר

וישמע יתרו (יה, א)

במדרש (שמ"ר פכ"ז ה): הה"ד (איוב לא, לב) בחוץ לא ילין גר.

סיפר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע:

פעם נסעו הגה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע [הילולא ד' שבט] והגה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע מק"ק סאסוב לתוך יער בדרך, ולקחו עמם עוד איש אחד, וגם איזמל של מילה ויין לזלף וכיוצא צרכי מילה. בדרך מצאו תינוק אחד שהניחתו אמו מוטל כרוך בסדינים, אשר היא הלכה לה לקצור תבואה, והם [בית-דין של ג'] מלו בחשאי את הילד לשם גירות. ונתנהו מיד לבית יתומים בק"ק בראד, וכתבו פיתקא בסוד שהוא גר צדק, ושיטבלוהו אחר-כך לכשיגדל [בטח ראו הקדושים אלו בילד זה נשמה יקרה ניצוץ גדול, ומסרו נפשם עליה לנסוע שם לגיירו].

הילד גדל ונעשה תלמיד-חכם, ובמשך הזמן התחתן ונשא זיווגו המיועדת לו. הגה"ק מסאסוב זי"ע בא לחתונה, ואז גילה לו הדבר, ושמחו שמחה גדולה.

על אותו חתונה היו בעלי מנגנים בכלי זמר שונים, בתופים ובמחולות, והוטב מאוד בעיני הרבי ר' משה ליב זי"ע קול זמרתם בגודל המתיקות ונעימות. ואמר אז, כי מאוד יהנה אם ביום פטירתו ישוררו וינגנו מנגנים כזה.

עברו ימים ושנים, ופעם ביום ד' שבט נסעו בעלי מנגנים אלו בדרך, לבוא לאיזה מקום על שמחת נישואין שהיו מזומנים לשם. ברם, העבים נתקדרו וגשם שוטף ירד, ולא היו ביכולת לכוון הדרך כראוי. הסוסים גיררו את המרכבה, אבל לא ידעו אם הדרך נכונה היא או לא. בתוך כך הגיעו לאיזה עיר, ונכנסו לבית המרזח, וביקשו משקה להחיות נפשם. השיב להם בעל המרזח:

- איך יערב לבכם לזאת, הלא יום מבוכה ומהומה היום! שר וגדול - רבי ר' משה ליב - נפל בישראל...

אזי נתוודע להם, שנמצאים המה בקהילת סאסוב - דרך אחרת לגמרי, ונזכרו מה שביקש רבי משה ליב זי"ע, שביום פטירתו ישוררו ניגונים ההם. וכן עשו. זימרו בתוף ומחול, כנור ועוגב לכבודו של אותו צדיק, לקיים רצונו - "כי יום חדוה לפניו בבואו לשמים מרום".

אזי הבינו למפרע המקרה שקרה אתם בדרך, שמד' מצעדי גבר כוננו, ועל כן באו עד הלום.

וישאלו איש לרעהו שלום (יח, ז)

מספר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (דברי תורה מהדורא ו אות מז):

"שמעתי מאבותינו זי"ע, כי זקיני הה"ק איש אלקים רבינו אוהב ישראל, מוה"ר רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, היה נזהר להקדים שלום לכל אחד. ומספרים מזה מעשה נפלאה, כשהיה בבראד, ואכמ"ל".

ואמר כ"ק רבינו שליט"א (מלוה מלכה פ' כי תצא תשנ"ו) שהמעשה לה התכוון רבינו זי"ע, היא:

פעם אחת היה הרבי ר' משה ליב זי"ע בעיר בראד, והחסידיים דשם היו מתנשאים בגודל קדושת רבם, ואמרו "שמעולם לא הקדימו שום אדם בנתינת שלום". והמתנגדים חרה להם, וטענו איך יודעים החסידיים לספר מה שהיה "מעולם", ומנין להם ששום פעם לא הקדימו אדם בנתינת שלום. וכדרכם להכחיש גודל צדקת הצדיקים, שכרו איש, ויצוו אותו, שכשילך הרבי ר' משה ליב בבוקר למקוה, יטמין עצמו וילך אחריו בחשאי (שהרבי ר' משה ליב לא יראה אותו) ויצעק לו מאחרי גבו "צפרא טבא". ושוב לא יוכלו החסידיים להתפאר שמעולם לא הקדים אדם את רבם בנתינת שלום. ושליחם עשה כן, החביא עצמו וצעד בשקט אחורי הרבי ר' משה ליב זי"ע, אך כשהתקרב עד תוך כמה פסיעות אצלו, פתאום הסתובב הרבי ר' משה ליב ואמר לו "צפרא טבא צפרא טבא".

והוסיף על-זה רבינו שליט"א:

"הנה בתחלה חשבתי שהמסופר בזה הוא ממעלת רוח הקודש של הרבי ר' משה ליב זי"ע. שוב התבוננתי שאינו כן, שהרי זה פשוט שהיו עיניו צופות למרחוק, ואין חידוש שהרגיש מה שהיה תוך ד' אמות אצלו. אך נראה שכוננת הסיפור היא לספר, שגופו הקדוש של הרבי ר' משה ליב זי"ע היה מזוכך כל כך, עד שכשנזדמנה לו מצוה או מנהג טוב, היה הגוף פועל בעצמו לקיים המצוה" [על דרך מש"כ רבינו בעל בני יששכר זי"ע (אגרא דפרקא אות רכב) עה"כ (בראשית כב, י) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת, ואכמ"ל].

רואים את הקולות (כ, טו)

ביום כיפור תרצ"ז, שנה אחרונה של רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, בשעה שקרא בתורה, צעק רבינו הק' בקול גדול עד מאד. והיה לפלא. אחר יום הכיפורים סיפר רבינו זי"ע:

פעם אחת ביומא דהילולא של הגה"ק בעל עטרת צבי זי"ע נתאספו לשם גדולי וצדיקי הדור כנהוג, ובתוכם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב והרה"ק רבי שלום מקאמינקא ועוד הרבה צדיקים יסודי עולם זי"ע. והנה אחר בואם מציון המצויינת מקום מנוחת רבם העטרת צבי, התאספו בבית מדרשו להתפלל יחדיו. והרה"ק מדזיקוב היה הש"ץ להתפלל לפני התיבה, והרה"ק הדברי חיים הבעל קורא בתורה (שהיה אז יום קריאת-התורה) כבר אז היה הבעל דברי חיים מרעיש עולמות בקדושת עבודתו, עם-כל-זה היה קצת נכנע וביותרת הכבוד מלפני הרה"ק מדזיקוב צ"ל, ובפרט שהיה בנו של רבו הקדוש בעל זרע קודש מראפשיטץ צ"ל.

כשבא עת קריאת התורה, עלה הרה"ק הדברי חיים על הבימה, והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב התחיל לערוך שיח בין הצדיקים, ונטל חומש בידו והראה להם אחד מהפסוקים ואמר "תראו כולכם אשר בכאן יצעק הרב מצאנז צעקה גדולה ומרה בקריאתו אלו התיבות" ואחר-כך הראה על פסוק אחר ואמר "ובכאן יצעק אוי ואבוי!". ומובן שככל דבריו כן נתקיים ממש, והי' לפלא בעיניהם. אחר קריאת-התורה כאשר ירד הדברי חיים מהבימה ובא אצליהם, פתח ואמר הרה"ק מדזיקוב בזה"ל:

"עדי נאמנים אתם כולכם, שכאשר דברתי לכם עוד קודם קריאת-התורה איך שיתנהג הרב מצאנז בקריאתו בתורה, כן היה ממש, ומזה יוכל כהד"ג [הדברי חיים] להתודע ולראות שגם אני יודע קצת חומש, אבל אחת שאלתי מכהד"ג האם

נאה לקרות בקולות איומים ונוראים כל-כך, בודאי ראה כהד"ג מה שראה באמצע קריאת-התורה, אבל עם-כל-זה מה בכך, אף-על-פי שרואים גדולות במקצת, אין צריכין לצעוק ולפרסמו, אדרבא צריכין להתאפק ולהעלים הדבר מעיני הבריות."

הרה"ק בעל דברי חיים בשמעו דברים אלה יוצאים בקדושה וטהרה מפי אותו צדיק, היה משתומם ומחריש כשעה חדא, ואחר-כך פתח ואמר בהתעוררות:

"הצדק הוא עם הרב מדזיקוב שאם רואים ענינים גדולים במקצת אז יכולין להתאפק ולהעלים, אבל אם רואים הרבה יותר! עוד ועוד ועוד! אז אי-אפשר להתאפק ולהעלים בשום אופן..."

וסיים רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע:

"הנה באמצע קריאת התורה, ביום הכיפורים הזה, ראיתי עוד ועוד ולא יכולתי

הלכה ומנהג

להתאפק. בשנה הזו הגני מצפה לישועה גדולה מאד"...

לקום בשעת קריאת עשרת הדברות

שנינו במסכת תמיד (פ"ה מ"א) שבבית המקדש, לאחר תמיד השחר, ירדו הכהנים ללשכת הגזית, וקראו עשרת הדברים, שמע והיה אם שמוע ויאמר כו'. ופירוש הרמב"ם (בפירוש המשניות שם) שלכן היו קוראים עשרת הדברות בכל יום, מפני שהוא עיקר הדת וראשיתה. אמנם אמרו חז"ל (ברכות יב, א) "אף בגבולין בקשו לקרות כן [פירש"י: לקבוע עשרת הדברות בקריאת שמע], אלא שבטלום מפני תרעומת המינין [שלא יאמרו לעמי הארץ: אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר הקב"ה ושמעו מפיו בסיני]".

[מטעם זה, שחוששין לתרעומת המינין כשמחשיבין עשרת הדברות יתר על שאר התורה, הקפידו רבותינו הקדושים (ומקורו במגן אברהם (או"ח סימן א)) שלא להעמיד טבלאות של עשרת הדברות בבית המדרש, וגם לא למעלה בארון הקודש כלל, כי יש בזה חשש תרעומת המינין, כאילו רק זה אמת. ועד כדי כך, שרבינו בעל דרכי תשובה זי"ע פעל להעבירם מאותן מקומות שהיו כבר. "ונכון להיזהר בזה, ורבה המכשלה בין בבתי הכנסיות המתחדשים והנוטים קצת למחדשים, גם בבתי המדרשות של החסידים בהרבה מקומות, ומחוייבים למחות ולמנוע" (נימוקי אורח חיים סימן א סק"ד).]

והנה, על-פי גמרא הנ"ל, כתב הרמב"ם (תשובות הרמב"ם סימן ס) ש"בכל מקום שהמנהג לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות ראוי למונעם מזה, בהיות שמגיע

מזה הפסד אמונתינו, שיבואו לחשוב ולהאמין שיש יתרון לעשרת הדברות על שאר התורה, וזה דבר קשה עד מאד, שהאומר אין תורה מן השמים אין לו חלק לעולם הבא.. ואין הבדל בין מי שמכחיש את התורה בכללה, לבין המכחיש פסוק אחד מן התורה... ולכן ראוי לסתום כל הפתחים המביאים לאמונה רעה זו. ולכן בטלו קריאת עשרת הדברות בכל יום, מפני תרעומת המינים".

ברם מנהגינו, וכן מנהג חלק גדול מכלל ישראל, לעמוד בשבת פרשת יתרו ובחג השבועות, בשעת קריאת עשרת הדברות. ולכאורה למה אין חוששין לתרעומת המינים בכגון דא.

החיד"א (טוב עין יא) כותב לבאר בזה, שהואיל ואין קוראין בתורה רק עשרת הדברות לחוד, אלא קוראים כל פרשת יתרו, הרי זה מוכח שהכל אמת, ואין לחוש לתרעומת המינים. שהרי ידוע לכל שיש לעשות זכר למעמד הר סיני, כי עשרת הדברות הם יסודי התורה ונכתבו בלוחות הברית, והקב"ה אמרם לכל ישראל, ולכן עושים זכר בקימה בעת אמירתם. ועל-פי-זה מבאר (בכסא רחמים) מה שאמרו במסכת סופרים (פי"ב ה"ה וה"ו): אמר רבי יהושע בן לוי, אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו [בקריאת ספר תורה] אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבמשנה תורה, אמר ר' אבהו אני לא שמעתי, אלא נראים הדברים בעשרת הדברות. ולכאורה, איך מברכים תחלה וסוף על עשרת הדברות בלבד, למה אין חוששין לתרעומת המינים. אלא ודאי כשקוראין אותה בשעת קריאת התורה, בתוך כל הפרשה כולה, אין לחשוש מקימה גרידא.

רבי שמואל אבוהב (שו"ת דבר שמואל סי' רע"ו), העלה לקיים את המנהג באופן אחר, שחשש תרעומת המינים שייך רק כשאין טעם ברור לעשות שינוי בין עשרת הדברות לשאר התורה, כגון בקריאת עשרת הדברות בכל יום. מה-שאינ-כן בזה, הרי הכוונה למה קמים הקהל בשעת קריאת עשרת הדברות בפרשת יתרו או בשבועות, הוא שכאילו מקבלים פני שכינה במעמד הגדול והנורא ההוא, ולכן אין לחשוש לתרעומת המינים. והוא דומה למה שאמרו (סנהדרין מב, א) בענין ברכת הלבנה: אלמלא זכו בני ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים, אמר אביי הילכך נמרינהו מעומד, ופירש רש"י: שהואיל ומקבל פני שכינה הוא, מעומד צריך לברך ברכת הלבנה מפני כבוד השכינה. ולכן נוהגים לקום לשמוע קריאת עשרת הדברות בעמידה, ואין כאן שום חשש.

דעה חכמה לנפשך

"בעבור תהיה יראתו על פניכם"

להבין מה שאמר משה רבינו אל העם קודם מתן תורה: "כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תהטאו (שמות כ, טז).

"מה הוא - אף אתה"

בעבודת אדם את קונו ישנו שני בחינות. אהבת ד' - ויראתו ממנו. יש שעובד את בוראו מחמת עוצם אהבתו אליו ורצונו לידבק בו ית'. נפשו שואפת ועורגת אל השי"ת. היא מתגעגעת ומשתוקקת להתקרב אליו. זה מביאה אותו לקיום התורה והמצוות, כי רק על ידיהם יוכל ילוד-אשה להידבק בחיי החיים. אהבת הבורא ותשוקה הנכבד לו ית', מפיח בו השאיפה לעלות במעלות ומסילות היותר גבוהים, להיות צמודה אליו ככל האפשר.

מאידך, יש שעובד את בוראו מחמת גודל היראה שמפחד ממנו ית'. בהתבוננו באמת בגודל רוממותו ית', נופל עליו אימה ופחד להתבושש מגדלותו. הוא עומד מרעיד מפני הרגשת העוצמה והרוממות האלקית אל מול קטנות האדם, והוא ית' נצב עליו להשגיח על כל צעדיו. כדמיון הרואה את המלך בכבודו, ומרגיש גדלותו ורוממותו של המלך, זה גופא מביא אותו לירא ולפחד מהמלך.

מהראוי להתבונן, הלא כלל גדול יש בידינו: "בצלם אלקים ברא את האדם". הכוחות שיש בנפש הקדושה שבאדם הם דוגמת ספירות הרוחניות שלמעלה, כי מהם נשתלשלו. כוחות הקדושה שיש באדם לעשות רצונו ית' ולהתקרב אליו היא רק מה שנמשך אצלו מן הכוחות האין-סופיים של הקב"ה. כך אמרו חז"ל (שבת קלג, ב)

"הוי דומה לו, מה הוא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום". רק מכוח ש"הוא חנון ורחום", יש בכוחך להיות גם "אתה חנון ורחום".

אשר לפי-זה מתעוררת שאלה, בשלמא עבודת האדם את קונו בבחינת האהבה, מובן איך היא נשתלשלה אליו מכוחותיו האין-סופיים ית'. מדת האהבה שפיר מובנת אצל הקב"ה כביכול. הלא אהבה רבה ואהבת עולם הוא ית' אוהב את עמו ישראל. חיבה יתירה נודעת להם. בדרך זה צריך גם איש הישראלי לאהוב אותו אהבה רבה ותשוקה גדולה. אמנם עבודת האדם את הבורא בבחינת היראה, קשה להבין, מאין לו כח זה, הלא היראה מגיע להאדם בהתבוננו ובהרגישו קטנותו הוא מול העוצמה והרוממות של הקב"ה. ואיך תתואר מדת היראה אצלו ית' בשעה שהוא רם על כל רמים.

יראה הבא מחמת אהבה

אף שלפום ריהטא, נראה לנו ששני מדות אלו, יראה ואהבה, הם רגשות נפרדים - עד כדי כך שהם פועלים בכוונים מנוגדים. אהבה היא קרבה, ויראה הוא תפיסת המרחק. אהבה היא רגש של התקרבות ודבקות, ואילו היראה היא רגש של רתיעה והתרחקות. הנה לאמיתו של דבר, אהבה ויראה אינם בהכרח דברים מנוגדים וסותרים. אדרבה, יש יראה הנולד מאהבה. קיומה של כל אהבה - כולל בתוכו גם יראה. כאשר יש דבר שאוהבים מאד, יש גם פחד להינתק ממנו ולאבדו. כשאדם אוהב איזה איש באהבה עצומה, הוא מתיירא תמיד פן תבטל האהבה אם לא יתכנו מעשיו בעיני הנאהב. יראת ד' מסוג זה אינה יראה מפני רוממות ד', אלא יראה מפני התנתקות מד'. זהו יראה הבאה מאהבה וכולולה עמה. האהבה היא הדביקות וההתכללות במקור החיים, והיראה היא הפחד מפני ההתנתקות ממנו. אדם המתיירא מבוראו בחששו פן תפסק גודל האהבה והדביקות בינו לבין קונו, יחפש וירדוף תמיד לקיים מצותיו ית"ש, ויירא מכל נדנוד עבירה על רצונו ית"ש, שלא תבטל חלילה אהבתם העזה.

יראה זו מובנת גם אצלו ית"ש. כי מגודל האהבה רבה שהוא אוהב את ישראל, הוא כביכול מתיירא תמיד שלא יתקלקל האהבה והדביקות. וממנו נשתלשל לישראל מדת היראה, שייראו מפניו מחמת האהבה שבניניהם. ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שייראו מלעשות דבר נגד רצונו יתברך, שחלילה לא יאבד ולא יתקלקל גודל האהבה.

את זה דרש משה רבינו מכלל ישראל: "בעבור תהיה יראתו על פניכם", יראתו דייקא, יראה אשר יתואר אצלו יתברך. ומהי, על כך עונה הפסוק "לבלתי תחטאו", שייראו שלא לעשות כנגד רצונו ותיפגם האהבה.

על פי: תפארת בנין פרשת יתרו ד"ה ובעבור

מילין שפירין

לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך יתרו כ, יד

(דברים ז, כה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך. (עיין פ"א מהלכות גולה ואבדה ה"ט-יב).

והנה, האלשיך הקדוש כתב על הכתוב (משלי ג, כה) אל תחמוד יפיה בלבבך, דשלמה המלך בא ופירש דברי תורה, שנאמר בתורה "לא תחמוד אשת רעך", והנה לכאורה יראה הכוונה שלא תחמוד אשה זו של רעך, דהיינו לומר מי יתן ואשיג האשה הזו של חברי, אבל לחמוד שיהיה לך אשה יפפיה אחרת כמו אשה של רעך, מותר לך. על-כן בא שלמה ופירש "אל תחמד יפיה בלבבך", אפילו היופי של אשת רעך לא תחמוד. היינו, שלא תתאוה ותחמוד להישג אשה

הנה בלוחות שניות (דברים ה, יח) נאמר: ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו גו' וכל אשר לרעך. כמה ראשונים סברו ש"לא תחמוד" ו"לא תתאוה" לאו אחד הוא, הנאמר בכפל הלשון (סמ"ק סימן יט, סמ"ג לא-תעשה קנח). אבל דעת הרמב"ם, וכן הראב"ד, ששני לאוין נפרדין הן. "תאוה" הוא כשרואה דבר של חברו ומתאוה בלב להשיג, הגם שלא השתדל עדיין להשיג, עבר על לא תתאוה, כי אין תאוה אלא בלב בלבד, והזהירה התורה "ולא תתאוה". ו"החמדה" הוא שהשתדל להשיג הדבר ההוא ועשה פעולות עד שהשיג, אף על פי ששילם בעד הדבר, עבר על לא תחמוד. כלומר "לא תחמוד" בחימוד שיש בו מעשה, כענין שנאמר

(חלק ב צג, ב) שבכל הלאוין שבעשרת הדברות, יש טעם [טפחה] הפוסק, וזה מורה שהתורה אוסר ומתיר, שלפעמים - במקום מצוה - מותר לאו זה. אבל בלאו דלא תחמוד, אין טעם הפוסק, ואם תאמר כיון שאין טעם הפוסק - אפילו חמדת התורה אסור, בוא וראה בכלום עשתה התורה כלל, ובזה עשתה פרט, שכתוב: בית רעך, שדהו ועבדו גו', דהיינו בכל דברי העולם דוקא פרטה התורה לאסור, מה-שאיין-כן התורה היא חמודה תמיד...

"והנה אם נאמר דכוונת התורה ב"לא תחמוד" הוא רק שלא לחמוד אותו החפץ ממש של חבירו, שיקחנו מיד חבירו ויהיה שלו ולא של חבירו, מהו זה שאמר "יכול אפילו חימודא דאורייתא", הרי חימודא דאורייתא אינו באופן זה כלל, דאם רואה שחבירו יודע איזה מסכתא וחומד גם הוא כמוהו, הרי נשארת הידיעה גם אצל חבירו, והוא חומד רק דוגמת החפץ של חבירו. אלא על-כרחך דסבירא-ליה לזוהר הק' שכוונת התורה היא כפירוש המלך החכם, שהאיסור הוא אפילו אם חומד שיהיה לו חפץ דוגמת החפץ של חבירו ולא יקח אותו החפץ מיד חבירו, רק שיהיה לו גם לו דוגמתו. ובזה יונח מה שאמר "יכול אפילו חימודא דאורייתא",

יפיפיה כגון זו, רק שמח בחלקך ובטוב תניב.

רבינו בעל בני יששכר זי"ע (דרך פקודין מל"ת לח חלק המחשבה בהגה) מעיר על זה, ש"הנה הדבר בספק אצלי, אם כוונת שלמה לפרש כוונת התורה, ואם-כן תאוה וחמדה כזו הוא אסור מדברי תורה, או אם שלמה בא להוסיף על דברי תורה, ואם-כן לא הוה תאוה וחמדה כזו רק לאו מדברי קבלה. ובין כך ובין כך באיסור גמור הוא". וכן מסתפק רבינו זי"ע אם "לאו-דוקא אשה והוא-הדין כל אשר לרעהו, ואפשר דהא בהא תליא, אם נאמר דשלמה בא ברוח קדשו לפרש דברי תורה, דהפירוש לא תחמוד הוא לא תחמוד יפיה, אם-כן הוא הדין כל אשר לרעהו. ואם נאמר דשלמה בא להוסיף על דברי תורה, בודאי מדברי קבלה ההוספה הזאת הוא רק על אשת רעהו, אבל לשאר מיילי אין איסור רק החמדה להשיג דבר של רעהו, אבל לחמוד להשיג כמו החפץ של רעהו, אין איסור ואפילו מדברי קבלה.

"ושבת וראיתי, שמדברי הזהר הקדוש נראה שדברי שלמה הם פירוש לדברי תורה, וסבירא-ליה לזוהר הק' שכוונת התורה הוא גם-כן שלא לחמוד כעין החפץ של חבירו. דהרי כתב הזוהר הק'

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חזרת נפשנו.

ממכתב קודש של ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

